

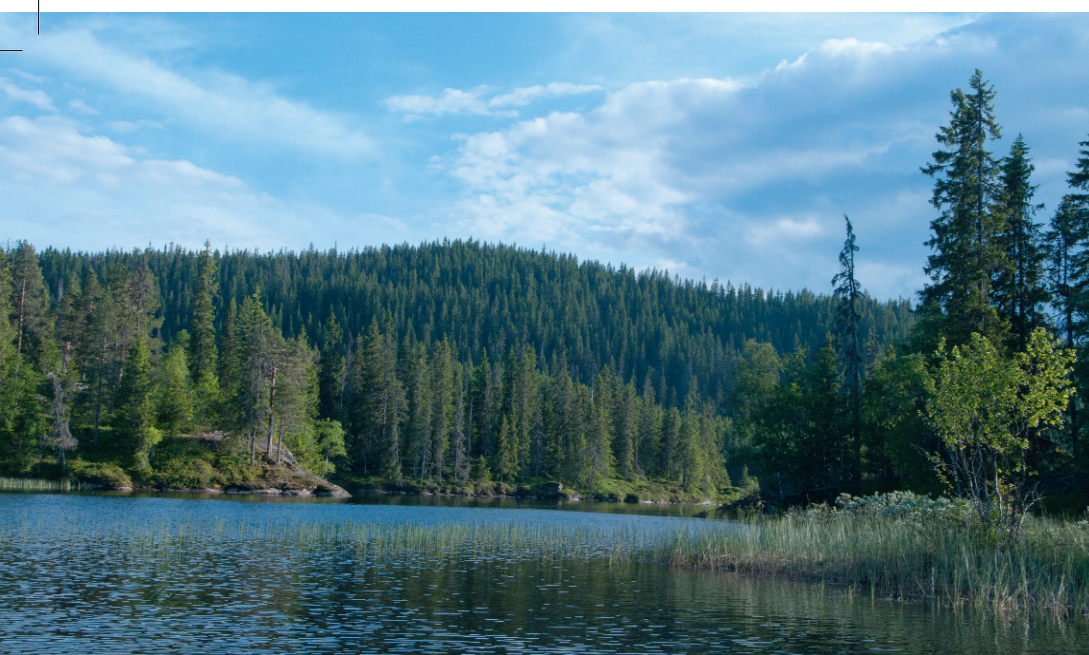

Foto: Gjermund Andersen/noa.no

Foto: Gjermund Andersen/noa.no

Foto: Gjermund Andersen/noa.no

Foto: Gjermund Andersen/noa.no

Foto: Gjermund Andersen/noa.no

SPÅLEN-KATNOSA NATURRESERVAT

Spålen-Katnosa naturreservat ble opprettet 23. juni 1995. Det er på 18.440 dekar, og strekker seg over tre kommuner; Ringerike i Buskerud fylke og Jevnaker og Lunner i Oppland. Det er det største naturreservatet i Nordmarka. Reservatet preges av skogkledde åser og store vann. De største vannene er Spålen, Katnosa, Aklangen, Store Fyllingen og Finntjern. Terrenget er vidt og rolig, med enkelte bratte skrenter og dal-sider. Det høyeste punktet er Grasdalskollen, 642 m.o.h. Berggrunnen er ganske næringsrik. Skogen domineres av gran. Det er mange kulturminner i området, som fløtningsanlegg, ferdsels- og driftsveier, setre og bruk med tidligere fast bosetting.

FREDNINGSFORMÅL

Naturreservatet er opprettet for å ta vare på et av de få gjenværende større skog-områdene i Nordmarka som er uten store tekniske inngrep og som har et stort mangfold av vegetasjonstyper og flere sjeldne eller truede arter av sopp, lav og mose.

LANDSKAP

Mye av det som gjør Spålen-Katnosa-området spesielt er knyttet til landskapsformer som store vann, skogkledde åser, vide horisonter, elver, bekker, tjern, mørke og mystiske daler og "eventyrskog". De kulturhistoriske innslagene er også viktige. Få andre områder i Marka gir en tilsvarende fornemmelse av både villmark og kulturlandskap. Selv om deler av naturreservatet er preget av moderne skogsdrift, framstår store deler av området som naturlig skog.

VEGETASJON

Gran er det dominerende treslaget i naturreservatet, og utgjør 98% av skogen. Det er stor variasjon i skogens alder, utforming og hogstpåvirkning. Omtrent 2/3 av det skogkledde arealet er gammel naturskog. Skogen på høydedragene er eldst og best bevart, men gammel skog finnes også i lisdene og langs vassdragene. Flere av de eldste grantrærne er over 240 år, og den eldste furua som er registrert er 320 år gammel. Lokalt finnes innslag av døde trær, enten stående (gadd) eller liggende på bakken (læger). Disse er viktige for mange insekter og planter.

Vegetasjonen er typisk for middels næringsrike områder med rikelig nedbør og store snømengder. Det finnes forskjellige former av gran- og furuskog, avhengig av fuktighetsforhold og næringsstilgang. Blåbærgranskog er en av landets vanligste vegetasjonstyper og finnes i store mengder også her i Spålen-Katnosa. I tillegg finnes granskog som domineres av bregner, småbregne- eller storbregnegranskog, og røsslyng-blokkbærfuruskog, hvor røsslyng, krekling og blokkbær preger skogbunnen. I næringsrike drag og skråninger finnes høgstaudegranskog, som karakteriseres av høye urter som turt, tyrihjel og ballblom. På veldig fuktig jord kan man finne gransumpskog, ofte med tett bunnvegetasjon av urter og starr.

Under arbeidet med verneplanen ble tre områder vurdert som "meget verneverdige", på grunn av at de inneholder viktige leveområder for sjeldne kryptogamer (alger, sopp, lav, moser og karsporeplanter):

1. Området mellom Finnvannet og Spålen/Spålselva (2.200 daa).
2. Tangen mellom Aklangen og Katnosa (520 daa).
3. Området sørvest for Grasdalskollen (1.970 daa).

Etter registreringer høsten 1993, der man fant betydelige forekomster av sjeldne sopp- og lavarter, har man også funnet ut at Lortholkollen og området nord for Aurtjern er spesielt viktige.

Det er mange forskjellige typer lav i naturreservatet. Spesielt tallrike og interessante er lavarter som lever på overflaten av andre planter uten å skade dem (epifytter). En slik lav som er sjelden og sårbar for utrydding og som finnes i reservatet er **huldrestry** (*Usnea longissima*). Den vokser gjerne i bekkeløfter og i plukkhogde, eldre granskoger på nordsiden av høye åsdrag. Huldrestry kalles gjerne lavenes dronning, og det er lett å forstå hvorfor den har fått dette tilnavnet. Med sine opptil flere meter lange, enkle, hengende tråder tett besatt med 1-2 cm lange (sidegreiner) likner den mye på juletreglitter. Faktisk er huldrestry muligens forløperen til juletreglitter, en tradisjon som oppsto i Tyskland – hvor huldrestry nå er utryddet.

Foto: Bård Beredsen/Naturhistorisk

KULTURHISTORIE

I området finnes fløtningsanlegg, ferdsels- og driftsveier, koier, setrer og en gammel Nordmarksplass, Finnstad, med tidligere fast bosetting. Det ble drevet aktivt skogbruk i omtrent 300 år, fram til rundt 1960. Den mest brukte hostemetoden har vært plukk-hogst, men etter krigen har man også drevet flatehogst nær vassdraget.

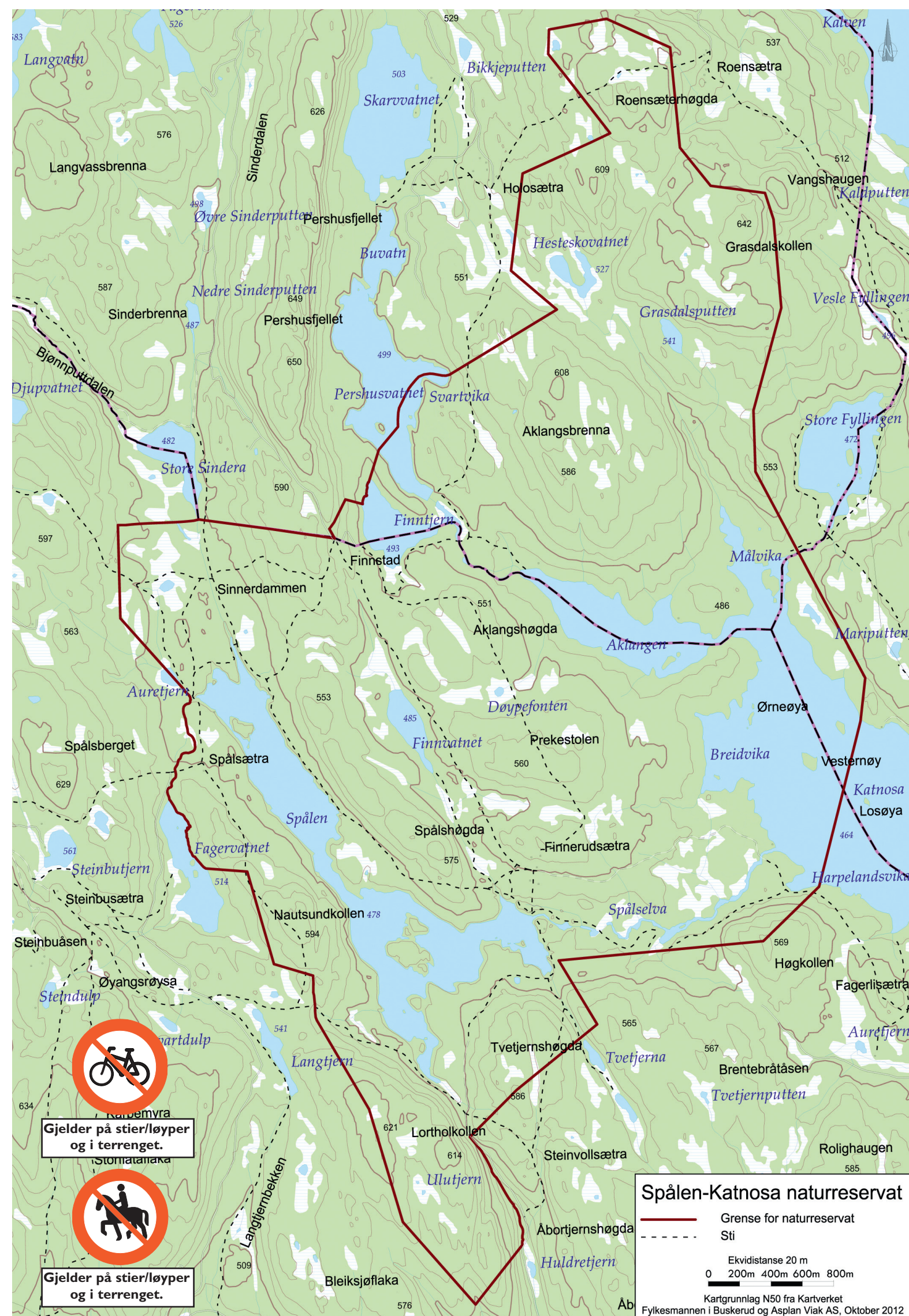
FREDNINGSBESTEMMELSER (UTDRAG)

- I naturreservatet er det lov å sanke bær og matsopp. Jakt og fiske er tillatt etter gjeldende lovverk. Det er tillatt å sanke små tørrkvist til opptøining av bål.
- Ønsker man å sykle, ri eller bruke hest og kjerre kan man gjøre dette på eksisterende skogsbilveier, men ikke i terrenget.
- Husk på at vegetasjonen, også døde busker og trær, er fredet og ikke må skades eller ødelegges. Det er ikke lov å fjerne planter eller plantedeler fra reservatet, og nye plantearter må ikke innføres.
- Dyr og fugler, reirplasser og hiområder er fredet og må ikke skades eller ødelegges.
- Motorferdsel er bare tillatt på eksisterende skogsbilveier, bruk av motorbåt er ikke tillatt.

ENGLISH ABSTRACT

Spålen-Katnosa Nature Reserve is, at 18.800 dekar, the largest in Nordmarka, the protected forest North of Oslo. The area is dominated by sizeable lakes and wooded hills, and features wide horizons, streams, ponds, mysterious valleys and "fairytale forests", as well as evidence of cultural history. Among interesting plants is the Methuselah's Beard (Old man's beard) (*Usnea longissima*), which once common in Germany probably was the inspiration for Christmas Tree tinsel or festoons, now is extinct in continental Europe and listed as threatened in Norway.

Berries and mushrooms may be collected for household use, and small fires lighted according to applicable laws (which at time of writing prohibits fires during summer months). Cycling and riding is permitted, but only on the forest roads, as is motorized traffic. The vegetation, including dead plants and parts of plants, is protected and must not be damaged or removed, except as stated before. Birds and animals, including their nesting places, are protected, and must not be harmed.

INFORMASJON

**Fylkesmannen
i Buskerud**

Forvaltningsmyndighet:
Fylkesmannen i Buskerud
Miljøvernavdelingen
Postboks 1604
3007 Drammen
Tlf 32 26 66 00
www.fmbu.no

Fylkesmannen i Oppland

Forvaltningsmyndighet:
Fylkesmannen i Oppland
Storgata 170, Lillehammer
Postboks 987
2626 Lillehammer
Tlf 61 26 60 00
www.fmop.no

Oppsyn:
Statens naturoppsyn Oslo
Telefon 67 12 13 10
www.naturoppsyn.no
www.miljostatus.no/kart